

O kršćanskom identitetu (I.)

Stručni rad

Uvod

Dobio sam slobodu izabrati bilo koju temu, pa sam izabrao odškrinuti vrlo široku temu kršćanskog identiteta danas.¹ Za početak postavljam pitanje: Kakvo kršćanstvo dominira u našem hrvatskom društvu? Znam da se može na to pitanje odgovoriti prema načinu gledanja, optimističnije ili zabrinutije, poput one dvojice pilaca koji su gledali istu bocu, ali jedan punu polovicu, pa se radovao, a drugi praznu polovicu, pa se žalostio. Mogao bih, naravno, nanizati lijep broj podataka koji znače epohalne povijesne novosti u životu Crkve hrvatskih krajeva i zrače optimizmom, npr. slobodna Crkva u slobodnoj državi, osnutak HBK, utemeljenje novih biskupija i metropolije, četiri pohoda dvojice Papa našoj Crkvi i državi te još dva BiH, novi blaženici, misije diljem svijeta, materijalna obnova ratnih pustošenja, inicijativnost vjernika-laika, organizirani rad Caritasa, procvalo izdavaštvo, vjerski obnoviteljski pokreti itd., ali ovom zgodom svrnut ću pozornost na neke činjenice, odnosno procjene o stanju kršćanstva kod nas koje ipak zrače zabrinutošću. Citirat ću tek nekoliko usputnih zapažanja.

1. U Glasu Koncila od 11. ožujka 2001. nalazi se razgovor s dr. Valentinom Mandarić, šibenskom franjevkom, koja je provela opsežno istraživanje „Religioznost adolescenata u gradu Zagrebu“. Njih 88,6% izjasnilo se katolicima, što se poklapa sa sličnim istraživanjima stanovništva (domaćim i stranim) od 1991. do danas. Štoviše, dvije trećine ispitanika smatra vjeru važnom u životu. To su podaci koji sugeriraju da smo katolička nacija, slično Poljskoj, Irskoj, Italiji..., da postoji još uvijek neko kršćansko društvo i mentalitet, da prevladava kršćanski moral. Ali u daljnjim odgovorima ankete otkrivamo da je to samo privid. Mladi prihvaćaju u velikim postocima npr. drogu, pornografiju, slobodnu predbračnu ljubav itd.

¹ Izlaganje je pod naslovom *Vjernik u sadašnjem trenutku* održano u šibenskoj katedrali 4. travnja 2001., zatim prerađeno za mjesečni susret članova Udruge katoličkih liječnika u Zadru 5. studenoga 2012. i ponovljeno, s manjim prilagodbama, redovnicama i redovnicima krčke biskupije o Danu posvećenog života 1. ožujka 2014. Za Posvećeni život tekst je ponešto proširen.

Znači u potpunom su raskoraku s kršćanskim uvjerenjem i moralom koje tako masovno priznaju. Ali se čovjek mora tek zamisliti kad na pitanje na čemu gradiš, tj. kakvo je uporište tvoga kršćanstva, njih samo 2,7% odgovara da je to osoba Isusa Krista. Na čemu grade oni ostali? O kakvom kršćanstvu je tu riječ ili kakva je budućnost kršćanstva već nastupila u Hrvatskoj?

2. Mons. Mile Bogović veli: „Porazna je činjenica da u Hrvatskoj imamo 80% deklariranih katolika, a kad u društvu treba djelovati u duhu katoličkog nauka, onda ih nema.“

Upozorio je da je “politički antagonizam u nas toliko jak da laici i na crkvenim simpozijima nastupaju ne kao katolici, nego kao stranački protivnici”²

3. Jedan komentator baca pogled i malo šire od Hrvatske, pa piše: „Kršćanstvo je danas u svom središtu, Europi, prestalo proizvoditi značenje. Ovako ili onako, ono je prešutno pristalo na supostojanje, pa i ravnopravnost različitih istina... U ozračju Badnje večeri neobično mi je ispisivati ove riječi, ali s druge strane one moraju biti napisane. Štoviše, one, odnosno stvarnost koja iza njih stoji, na osobnoj razini kršćaninu mogu samo pomoći. To što civilizacija u kojoj živimo prestaje biti primarno kršćanskom, daje šansu i kršćanima da intenzivnije žive svoje kršćanstvo, da ga svjedoče! Baš kao i prvi kršćani.“³

4. I u crkvenim redovima posvećenoga života naići ćemo na klonulo, tugaljivo kršćanstvo. Mala sestra Magdalena, utemeljiteljica Družbe Isusovih malih sestara, jednom će tako reći: „Velika je naša bol, Gospodine, što te ljubimo bez radosti, o ti, o kojem vjerujemo da si naše klicanje; tužno je to što smo se bez ugodnosti i miline grčevito uhvatili tvoje volje, koja pokreće naše dane. Velika je bol za nas što mi, Gospodine, tvoju lijepu muziku tako neveselo sviramo, a ti nas dan za danom pokrećeš. Mi smo još uvijek kod tonske ljestvice, u vremenu turobnih vježbanja.“⁴

Zapravo iznenađuje količina, raširenost, uvriježenost „crne kronike“: ubojstva i samoubojstva, krađe i razbojstva, pobačaji, ovisnosti o drogi... Gojili smo iluzije o renesansi kršćanskog pogleda na svijet i društvene prakse koje su bile vezane uz pad komunizma i stjecanje narodne slobode. Računalo se podsvjesno s nekim prirodnim automatizmom po kojem nakon raspada totalitarnih komunističkih ideologija na scenu stupaju potiskivane pozitivne vrijednosti – novo kršćansko doba. No vrijednosti nisu trajna stečevina. Za njih se ponovno mora izboriti svaki naraštaj i svaki pojedinac. Lucidnom motritelju to je jasno: „U bivšim komunističkim zemljama, uz pogoršanje gospodarskog i političkog stanja, ne obnavlja se, doduše, komunizam, ali se ne događaju ni velike promjene u smislu povratka kršćanskim vrijednostima. Prije bi se reklo da je riječ o daljnjem umaranju duša,

² VJESNIK, petak, 5. listopada 2001. 7.

³ Damir PEŠORDA, *Postkršćansko doba*, Hrvatski list, 29. prosinca 2011., 35.

⁴ Madelène DELBREL, *Vodič*, Zagreb 1987, 322.

o površnosti, resignaciji – beznade je u porastu. Kršćanski preporod ne proizlazi nužno iz sloma prijašnjih ideologija. Veliki, živi i pozitivni pokreti ne pojavljuju se nužno. Nastaju prostori za razočaranje koji mogu dovesti do novih padova, ali koji isto tako otvaraju mogućnost da snaga kršćanskog učenja dotakne ljude i da tako nastupi obnova.“⁵

Zaključiti ću ovo zabrinuto gledište na današnje naše kršćanstvo tvrdnjom jednoga biskupa koji je, tumačeći prisposobu o sijaču i sjemenju koje pada na razna tla rekao da živimo “usputno, plitko ili površno kršćanstvo, zapleteno u brige“ i da postoji hitna „potreba izvornog, temeljitog kršćanstva“.⁶ Što je to nego li poziv na potragu za identitetom kršćanina. Tko je on zapravo, kako bi se trebao ponašati, po čemu je različit od drugih, nije li kršćanin unaprijed gubitnik u javnom sučeljavanju s drugačijim idejama, projektima, svjetonazorima itd.? Koje je njegovo poslanje? Gdje potražiti odgovor na ta i slična pitanja?

Identitet je skup svojstava koji nekoga čine onim što jest: jedinstvenim, posebnim, različitim od drugih. Kršćanina i njegov identitet možemo opisati na više načina, ali treba ga potražiti na izvoru gdje je nastao, a to je Novi zavjet. Tamo ćemo naći niz opisa i imena za kršćanina, tj. Isusova sljedbenika, koje bi vrijedilo sve istraživati. On je, kako čitamo: učenik, brat i sestra, svet, tj. posvećenik, uskrsnik ili pashalni čovjek, on je molitelj, pomazanik Duhom, dijete Božje itd. Mi ćemo se zaustaviti malo kod prvoga i najstarijega opisa ili imena za kršćanina, a to je **učenik**. Učenik i kršćanin su istoznačnice, ali prvi odnosno najstariji i najtočniji naziv za Isusova sljedbenika, prema novozavjetnim spisima, jest učenik.

UČENIK

1. Krugovi učenika u Evandeljima

Početkom učenja u Isusovoj školi možemo uzeti onu zgodu kada su dva znatizeljna učenika Ivana Krstitelja, Andrija i opisivač Ivan, krenuli za Isusom (Iv 1,35-42). „Učitelju, gdje stanuješ?“ – pitali su. „Dođite i vidite“ – glasio je odgovor. Ostali su taj dan s njime i o tome iskustvu izvjestili svaki svoga rođenoga brata: Petra i Jakova. Tako će nešto kasnije i Filip, koga je Isus sam pozvao: „Pođi za mnom!“, posvjedočiti Natanaelu svoje iskustvo: „Našli smo onoga o kome je pisao Mojsije u Zakonu i proroci... Dođi i vidi“ (Iv 1,43-46). Tako je otvorena Isusova škola koja od tada ne prestaje s radom. Novi zavjet opisuje šest kategorija učenika-

⁵ Joseph kard. RATZINGER, *Sol zemlje*, Zagreb 1997, 232.

⁶ Srećko BADURINA, *Glas za čovjeka*, Zagreb 1999, 442-443.

sljedbenika koji su Isusa držali Učiteljem. Možemo ih poredati u šest koncentričnih krugova oko Isusa:

1.1. *Mnoštvo – najširi krug.* „Isus se s učenicima povuče k moru. Za njim je išao silan svijet iz Galileje. I iz Judeje, iz Jeruzalema... silno mnoštvo... nagrnu k njemu“ (Mk 3,7-8). To mnoštvo, koje se često spominje, nije mu dalo ni jesti, gnjelo ga, opsjedalo, slušalo pouke, tražilo zdravlje, divilo se...

1.2. *Carinici i grješnici* – „Kada zatim Isus bijaše za stolom u njegovoj kući (riječ je o Leviju Alfejevu), nadoše se za stolom s njime i njegovim učenicima i mnogi carinici i grješnici. Bilo ih je uistinu mnogo“ (Mk 2,15). Za carinike Isus ima mnogo srca („Ne treba zdravima liječnik, nego bolesnima“ - Mk 2,17) i stavlja ih farizejima i pismoznancima vrlo često pred oči kao izazov i primjer obraćenja.

1.3. *Žene* - Evanđelist Matej spominje, kao usput, „mnoge žene što su iz Galileje išle za Isusom poslužujući mu“ te nabroja neke od njih: Marija Magdalena i Marija, Jakovljeva i Josipova majka, i majka sinova Zebedejevih (Mt 27, 55-56). Prisjećamo se i nekih drugih: Marte, Marije, Samarijanke na zdencu, Ivane, Suzane itd.

1.4. *Neki koji žele s Isusom uspostaviti životnu zajednicu* - Veli Luka npr. (Lk 9,57-58): „Dok su išli putom, reče mu netko: ‘Za tobom ću kamo god ti pošao.’“ Isus ga nije odbio, ali je ostao rezerviran: „Lisice imaju jazbine, ptice nebeske gnijezda...“ Takvih je slučajeva bilo više. Neke je Isus sam pozvao: „Pođi za mnom“, ali su oni ostali rezervirani ili zauzeti drugim poslom (r. 59), npr. pokapanjem mrtvih.

1.5. *Sudionici njegova poslanja* – Luka izvještava (10,1-2): „Nakon toga odredi Gospodin drugu sedamdeset dvojicu učenika i posla ih po dva pred sobom u svaki grad i u svako mjesto kamo je kanio doći. Govoraše im: Žetva je velika, ali radnika malo“...

1.6. *Dvanaestorica učenika* - najbliža grupa koje je sam odabrao. „Uziđe na goru i pozove koje sam htjede. I dođoše k njemu. I ustanovi dvanaesticu...“ (Mk 3, 13-15). Ime učenik najčešće se poistovjećuje s njima. „Poziv učenika je molitveni događaj. Oni su, slikovito govoreći, rođeni u molitvi, u ophođenju s Ocem.“⁷ Njima se na osobit način posvetio, nakon što su ga skupa s Petrom spoznali i priznali Kristom i Sinom Božjim u Cezareji Filipovoj.

Svi nabrojani bili su učenici jer Isusa prihvaćaju i uvažavaju kao svoga Učitelja, a slijede ga na razne načine, izbližega i izdaljega. Inače su se oblik i metoda učenja u Isusovo vrijeme odvijali redovito u neposrednom ili osobnom odnosu učitelj – učenik. Učenici su birali učitelja i selili se k njemu. Tako su pojedini rabini imali oko sebe grupe učenika s kojima su zajedno živjeli. Oni su ih poučavali, a učenici

⁷ Joseph RATZINGER – BENEDIKT XVI., *Isus iz Nazareta*, Split 2007, 182.

su ih posluživali. Znamo npr. da su Stjepan i Savao sjedili do nogu Gamalielovih, slušali ga i služili mu. Isus je preuzeo taj tip zajedništva u zadanim mogućnostima, ali uspostavlja posve drugačija *pravila igre*:

a) *učenike bira sam* – Ne izabraste vi mene, nego ja izabrah vas i postavih vas da rod donosite i rod vaš da ostane;

b) *ne bira ih da mu služe*, već da On služi njima. Sin čovječji nije došao da ima slugu, nego da služi i život svoj daje kao otkupninu za mnoge;

c) *Isusovi učenici se ne kvalificiraju*, ne dobivaju diplomu za buduće učitelje i rabine kao u drugih učitelja, jer jedan je vaš Učitelj, a vi ste braća i naravno uvijek samo učenici i kao takvi Učiteljevi izaslanici u širenju Evanđelja i služenju ljudima;

d) *Isus ima i učenice*, ne samo učenike kao drugi rabini, što je u ondašnjem društvu bilo posve novo, nečuveno i revolucionarno.⁸ Pavao će kasnije to izreći: nema više muško-žensko... svi ste vi jedno u Gospodinu.

2. Kriteriji učenja

Isus je neke pozivao za svoje učenike jer su mu se svidjeli, ali su se prepali uvjeta učenja. Neki drugi su se nudili sami, ali su odustali zbog istih razloga. Sav svijet koji slijedi Isusa osjeća, makar i na različite načine, da je to nasljedovanje zahtjevno, da iziskuje nešto novo. Ono nije samo formalno, ne služi nekom prestižu, kao: mi smo s tobom jeli i pili... ili mi te dnevno zazivamo Gospodine, Gospodine... Isus je u raznim prigodama obrazlagao svoje kriterije ili zahtjeve za učenje. Temeljna su tri:

2.1. *Odvajanje od obitelji* – „Dođe li tko k meni, a ne mrzi svog oca i majku, ženu i djecu, braću i sestre, pa i sam svoj život, ne može biti moj učenik“ (Lk 14,26). Znamo značenje tih tvrdih riječi: Isus je najdragocjeniji biser, on je blago skriveno na njivi života, pa ga zato valja pretpostaviti svima i svemu. On je prva ljubav koja ravna svim ljubavima.

2.2. *Odvajanje od materijalnih dobara* – „Tako, dakle, nijedan od vas koji se ne odreče svega što posjeduje, ne može biti moj učenik“ (Lk 14,33). To je bila zapreka mladiću kojega je Isus zavolio i pozvao u bliže zajedništvo. Smisao zahtjeva isti je kao i kod prvoga: Isus i njegovo kraljevstvo su ono prvo. Ostalo će se nadodati.

2.3. *Nošenje vlastitoga križa* – „Tko ne nosi svoga križa i ne ide za mnom, ne može biti moj učenik“ (Lk 14,27). Na drugom mjestu je još doslovniji: „Hoće li tko za mnom, neka se odreče samoga sebe, neka danomice uzima križ svoj i neka ide za mnom“ (Lk 9,23).

⁸ Usp. Camilo MACCISE, *Putovima Gospodnjim*, Đakovo 1994, 116-117.

Evo upravo takvu spremnost ili inteligenciju srca Isus želi otkriti i strpljivo odgajati u svojih učenika. To je vizija i objava života koja nadilazi našu naravnu, nagonsku logiku. Ne poništava ju, nego oplemenjuje, uzdiže i smješta na pravo mjesto. Pomiče granice!⁹

3. Novi identitet

Čitajući Novi zavjet zapažamo da ljudi koji su ozbiljno krenuli za Isusom i ostavili netko oca, netko ženu i djecu, netko zanimanje (ribariju, carinarstvo...) itd. zadobivaju novo ime, novi naslov. Zovu se: „učenici Isusa iz Nazareta“. To je njihov novi osobni identitet – tako ih ljudi zovu, prepoznaju, procjenjuju čak. Ne više: brat Andrijin, sin Zebedejev, ribar, carinik, revnitelj (zelot), nego prije svega: *učenik*. To nije bio puki pridjev, to je nešto značilo. „Taj novi identitet bivao je iz dana u dan sve opasniji i obvezniji, čak je postao i povod za optužnicu: „I ti si jedan od učenika njegovih“; „I ti si bio s Isusom iz Nazareta!“ Javlja se i lik „tajnog učenika zbog straha od Židova“ (usp. Iv 19,38). Lik učenika koji k Isusu dolazi noću, kao Nikodem, iz straha da se ne izloži pogibelji (Iv 3,1)2“.¹⁰

I nakon apostolskih vremena ime učenik je opstalo, makar ga je sve više potiskivalo novo ime: kršćanin koje je patentirala kozmopolitiska Antiohija. Kršćani su se i dalje sami predstavljali kao učenici, a i drugi su ih tako zvali. U doba progona bila je to štoviše inkriminacija zbog koje se gubilo glavu.

Čitamo tako u spisima o mučeništvu sv. Polikarpa iz 155. godine. Prokonzul nagovara Polikarpa: „Prisegni i oslobodit ću te; opsjaj Krista.“ A Polikarp će njemu: „Kristu služim evo već osamdeset i šest godina i nikada mi ništa našao nije učinio i kako onda mogu psovati svoga kralja i svoga spasitelja... Ti se varaš da ću se zakleti na vjernost caru. Ako se pretvaraš da ne znaš tko sam ja, čuj ovo što ću ti reći čisto i bistro: *Ja am Kristov učenik*“. Glasnik nato prijeđe stadionom uzvikujući tri puta: „Polikarp je potvrdio da je Kristov učenik.“¹¹

Ili drugi slučaj koji donosi Euzebije Cezarejski u opisu galskih mučenika koji su mučeni i ubijani 177. god. u Lyonu. Među više mučenika ističe se Vetcije Epagat, za koga se kaže: „Vetcije uživaše u obrani braće i polaganju svoje duše. Bijaše i jest pravi Kristov učenik koji slijedi Janje kamo god ide“. Za krhku i zadivljujuće hrabru Blandinu piše da je stalno ponavljala: „Ja sam kršćanka. Kod nas se ne događa ništa opako.“ Ali najzanimljiviji je opis mučenja đakona Sankta. Krvnici su ga mučili ne bi li od njega izvukli neku riječ kojom bi odao nešto o sebi, ali nisu uspješni doznati ni njegovo ime, niti ime naroda i grada iz kojega dolazi, niti je li

⁹ Isto, 118.

¹⁰ Raniero CANTALAMESSA, *Učenici Isusa iz Nazareta*, Riječ i život, propovijedi za nedjelje i blagdane, godina B, Makarska 1984, 107.

¹¹ Isto, 108.

rob ili slobodnjak. Na sva pitanja odgovarao je na latinskom: učenik sam Kristov odnosno kršćanin sam! To je bilo njegovo ime, njegov grad, njegovo pleme, njegovo sve, zaključuje Euzebijie.¹²

Tijekom povijesti Crkve izvorno ime Isusova sljedbenika *učenik* i snažan doživljaj posebnosti i rizičnosti povezan s tim naslovom izbljedio je i pretvorio se u opću imenicu. S novim imenom *kršćanin*, koje je dugo čuvalo isti dinamizam posebnog identiteta događa se u naše vrijeme nešto slično, bar u Europi. To postaje ime najšireg značenja, neki kulturološki i tradicijski pojam iz nekadašnjeg kršćanskog društva što ga mnogi kršćani, kako smo iznijeli na početku, čak i ne dovode u vezu s Kristom. Možda bismo izvorni identitet i osobni odnos učenika naspram Učitelju mogli potražiti danas pod sadržajem pojma *nasljedovanje Krista*, ali taj pojam znači ujedno sužavanje i ograničavanje učenitstva na duhovnu elitu, na kler i na zajednice posvećenoga života. Ali Ivan navodi Isusov govor Židovima u kojima se on poziva na proroke da bi ustvrdio: „Pisano je u Prorocima: Svi će biti učenici Božji“ (Iv 6,45), a Matej bilježi posljednji Isusov nalog prije Uzašašća: „Pođite dakle i učinite mojim učenicima sve narode krsteći ih... i učeći ih čuvati sve što sam vam zapovjedio“ (Mt 28,19-20). Učeništvo, dakle, nije neka etapa u životu Kristova sljedbenika, nego ontološki bitak, trajno stanje od trenutka prihvatanja Krista za Učitelja, za Put, Istinu i Život, pa sve do smrti. To je ponovno otkriće i rehabilitacija vlastitog osnovnog identiteta.

4. Biti učenik

Čitajući životopise svetaca i zrelih kršćana uočavamo da su oni svi redom otkrili izvorni identitet ili temeljno polazište učenitstva i postali ponizni Isusovi đaci, prvašići u Njegovoj školi. Na to ukazuju i suvremeni duhovnici. Biram nekolicinu koji su mi se našli pri ruci: „Isusove riječi upućene maloj skupini onih koji su ga slijedili, vrijede i danas jednako za sve: ‘Učite se od mene’ (Mt 11,29), idite u moju školu. Jer nijedan kršćanin ne može biti apostol ako nije učenik. I nitko ne može vjerovati da je iscrpio bogatstva Isusove osobe i djela. Da bismo upoznali Isusa, moramo ići u njegovu školu i u njoj ostaniti. Da bismo drugima mogli govoriti o Njemu, moramo ga uvijek slušati.“¹³ „Reći kršćanin znači reći učenik. Kršćanin je onaj koji postaje Isusovim učenikom. (...) Prema evanđelju, spasenje i svetost sastoje se u ovom: postajati sve više, svakim danom sve više, učenici Gospodina Isusa, našeg Učitelja. (...) Biti učenik ne znači samo ići u školu i biti jedan, dva ili tri sata kod učitelja, nego znači postići s njime istinsku i duboku prisnost.“¹⁴ H. Nouwen, poznati duhovni praktičar i pisac, piše svom mladom nećaku Mar-

¹² Euzebijie CEZAREJSKI, *Crkvena povijest*, Split 2004, 434-437.

¹³ François CORRIGNAN, *Ovim putom i ja mogu ići*, Zagreb 2004, 66.

¹⁴ Marco CE, *Tvoje lice, Gospodine, ja tražim*, Zagreb 2011, 27-28.

ku: „Mi smo obojica, ti i ja, pozvani na to da budemo Isusovi učenici. Razlika u godinama i različita sredina, različit odgoj i iskustvo igraju samo malu ulogu naspram ovoga zajedničkoga poziva. Ono o čemu se radi jest oslušivati sve pažljivije glas Božje ljubavi koja nas poziva da poslušamo što znači: velikodušno saslušati Boga.“¹⁵

Tako nam se otvara nova tema ili novo poglavlje o sadržaju i pravilima učeništva, o kvaliteti, svojstvima, stupnjevima, rastu i napredovanju u Isusovoj školi.

Glasoviti teolog i mučenik nacizma Dietrich Bonhoeffer, kojega je u nas učinio poznatim dr. Tomislav Ivančić, napisao je čitavu knjigu o cijeni učeništva.¹⁶

Najrazumljivija slika učeništva jest Marija iz Betanije, koja sjedi do nogu Isusovih: sluša, pita, upija u sebe Isusovu osobnost, zanosi se i ispunja Njime, zaljubljuje se, želi ostati trajno blizu, pa ga slijedi i želi biti što više kao On. Kršćaninov doprinos svome vremenu, društvu, prostoru, budućnosti samo je jedan: dozvoliti Kristu da raste u njemu, da misli u njemu, suosjeća i djeluje kroz njega. „Čitamo na svakoj stranici evanđelja kako između Isusa i njegovih učenika postoji nadasve prisnost života: zajedno su, okupljaju se s njim, hodaju s njim, sudjeluju u njegovim događajima, no nadasve između Isusa i njih postoji otvorenost srca i duboko prijateljstvo. Poučavanje postaje prijateljstvo (...) duboka intimnost kojoj ništa nije doraslo.“¹⁷ „Takav odnos s određenom osobom jedinstvena je činjenica u povijesti religija i na području duhovnih nauka. Kristova osoba u svome životu, u svome tijelu koje je trpjelo, umrlo i uskrsnulo, postaje svojim učenicima izvorom mudrosti i života.“¹⁸

Tu dodirujemo prostor mistike, gdje obično ustuknemo jer on je, pretpostavljamo, rezerviran za rijetke odabranike. Ali zadaća i poziv ostaju svima jednaki, čak i ponavljačima razreda: biti učenikom, biti kršćaninom znači preobražavati se u Krista na bilo kojem stupnju svoga rasta. Taj cilj preobrazbe odvija se kod većine nas postupno čitav život i može se opisati kroz tri etape, ili točnije kroz tri nastojanja.

4.1. *Spoznaja Krista.* Često sam se osvjedočio da Isus Krist nije dovoljno poznat u našoj sredini, čak ni na osnovnoj faktografskoj razini, a koliko tek manje u „neistraživom bogatstvu“ otajstva njegove bogočovječne osobnosti. O drugim osobama i temama često se zna pričati mnogo više i upućenije. Redovit i svima dostupan put spoznavanja Krista jest bogoslužje, na prvom mjestu nedjeljna sv. misa, i Sv. pismo. Naš zemljak sv. Jeronim govorio je: „Nepoznavanje Pisma, nepoznavanje je Krista.“ Sv. Bernard je govorio da smatra bljutavim sve što nije

¹⁵ Henri NOUWEN, *Isus smisao mojega života*, Zagreb 1994, 68.

¹⁶ Dietrich BONHOEFFER, *Cijena učeništva*, Osijek 1995.

¹⁷ Marco CE, *Tvoje lice, Gospodine, ja tražim*, Zagreb 2011, 28-29.

¹⁸ Servais PINCKAERS, *Pavlov i Tomin nauk o duhovnom životu*, Zagreb 2000, 55.

Isusom začinjeno. Sv. Ivan od Križa s istim uvjerenjem i iskustvom piše: „Valja duboko kopati u Kristu. On je poput bogata rudnika što ima mnogo rukavaca s blagom. I ma koliko tko kopao, nikada neće doći do dna ili na kraj. Štoviše, u svakom rukavcu posvuda susreće nove žile novih bogatstava.“¹⁹ Sveti Efremski voli sliku nepresušiva izvora za Krista: „Zahvaljuj Bogu za ono što si zahvatio, i ne žalosti se za ono što je preobilno ostalo. Ono što si zahvatio i do čega si dopro, tvoj je dio, a ono što je ostalo, tvoja je baština. Ako ustraješ, u drugo vrijeme možeš uzeti ono što zbog svoje ograničenosti ne možeš zahvatiti u jedan čas. Nemoj preuzetno pokušavati da jednim srkom progutaš što se ne može jednim srkom progutati. Nemoj iz lijenosti odustati od onoga što možeš uzimati malo-pomalo.“²⁰ Bilo bi tako korisno kada bi se pokrenula akcija na nacionalnoj razini da u svakoj katoličkoj kući stoji na doličnom mjestu Biblija i Katekizam katoličke Crkve kao baza kućne knjižnice. Možda se može početi darivanjem mladim parovima pred vjenčanje i za to osnovati donatorski fond u svakoj župi.

4.2. *Nasljedovanje Krista.* Nije dovoljno znati i zapamtiti Riječ, već ju valja i vršiti. O tome je govorio vrlo jasno, u raznim prigodama, sam Isus. Njegovi glagoli: vršiti (volju Božju), čuvati (Riječ)..., nasuprot samo čuti, znati, označavaju ponašanje, praksu. Oni su dokaz ljubavi i ozbiljna prihvaćanja. Nasljedovanje nije puko i doslovno izvanjsko imitiranje. Ono je duhovne prirode. Valja nam se „probijati do njegove duše, sve dotle da imamo iste osjećaje kao Krist Isus (Fil 2,5), da postanemo slični onome koji osjeća kao i Isus, koji stoji pred Ocem ponizan i poslušan kao i Isus: Učite se od mene jer sam krotka i ponizna srca (Mt 11,29)“.²¹ Sv. Franjo Asiški, jedan od čudesnih sljedbenika, nije se mogao maknuti od jaslica, križa i euharistije, koju je motrio kao novo Isusovo utjelovljenje, jer su mu trajno dozivali u pamet neshvatljivo sniženje i ljubav Sina Božjega. Tu je bio izvor njegovih nadahnuća, njegovih suza da „Ljubav nije ljubljena“ – kako je svima ponavljao – i nadasve njegova djelovanja. Tek nasljedovanje u praksi definira kršćanina. „Kršćanin je netko tko nasljeduje Krista onoliko koliko je to čovjeku moguće, u riječima, djelima i mislima,“ (sv. Ivan Klimak).

4.3. *Zajedništvo s Isusom.* Mi intimno zajedništvo s Isusom ne možemo steći i osvojiti vlastitom voljom. Ono je milosni dar. „Kada je u pitanju milost, riječ zaslužiti ne dolazi u obzir“ (Philip Yancey). Ono u čemu naša volja i napor dolaze do izražaja jesu gore spomenuta nastojanja: spoznaja i nasljedovanje Krista. To je, da se poslužimo slikom iz Kane, naše punjenje vrčeva vodom. Tek Krist i njegov Duh mogu tu vodu pretvoriti u vino, tj. naš ozbiljni trud u duboki doživljaj zajedništva s Njime. Ali

¹⁹ Ivan OD KRIŽA, *Iz Duhovnog spjeva*, Božanski časoslov I., Zagreb 1984, 858.

²⁰ Efremski SIRSKI, *Iz Govora sv. Efrema, đakona*, Božanski časoslov III., Zagreb 1984, 1127.

²¹ Usp. Raniero CANTALAMESSA, *Naše preobraženje u Krista*, Riječ i život, propovijedi za nedjelje i blagdane, godina C, Makarska 1989, 59-63.

postoje označena mjesta, posebni ambijenti u kojima to zajedništvo titra, okružuje nas kao zrak koji se diše, ulazi u nas i nesvjesno. To je prije svega Pismo, o kojem je već nešto rečeno. Zatim sakramenti kao životna susretišta s Prisutnim, a osobito sv. euharistija, najsvetija katolička baština. Upravo o njoj su sveti oci prvih stoljeća govorili kao o preobrazbenom zbivanju. Blagujući Krista primamo „lijeke besmrtnosti“ (Ignacije Antiohijski). Sv. Leon Veliki će reći: „Euharistija postiže to da postajemo ono što jedemo“, a sv. Augustin stavlja u Gospodinova usta ovo podsjećanje: „Ne pretvaraš ti mene u sebe, nego ću ja tebe pretvoriti u sebe.“ Treće povlašteno mjesto prijateljavanja s Kristom jest molitva. Molitva je, govorila je sv. Terezija od maloga Isusa, kraljica koja uvijek ima pristup Kralju, dakle čudesno i jedinstveno sredstvo kojim izravno diramo Očevo srce. „Ima osoba koje se tuže da je odveć teško biti kršćanin, da se u tome ne uspijeva. Sigurno da se ne uspijeva bez molitve! Nije Isus bez razloga toliko naglašavao: molite, molite i nikad ne prestanite.“²² Netko reče zgodno da je molitva zanat kršćanina, jedna od bitnih raspoznajnih crta identiteta. „Moliti se znači razgovarati o ljubavi s Onim o kome znamo da nas ljubi“ (sv. Terezija Avilska).

To je skica puta, to su načini kako se učenik preobražava u svoga Učitelja, u Krista, kako uspostavlja s njim živu, osobnu, prijateljsku vezu i pronosi ga svijetom u svojim susretima. Sigurno je bar jedno: „Ostanite u Božjoj blizini i nećete ostati isti“ (Joe Stowell).

Zaključak

Odgovor na zabrinjavajuće stanje kršćanstva danas jest: *ponovno krenuti od Krista*.²³ Glasoviti propovjednik i pisac Raniero Cantalamessa, koji je svojim tekstovima najviše nadahnuo ovo izlaganje, ovako sažima bit učenja: „Biti učenik Isusa iz Nazareta i danas u suštini znači dvije stvari: prvo, nasljedovati Krista onako kako to shvaća evanđelje: ići za njim, učiti od njega, nadasve učiti kako treba vršiti volju Božju; drugo, svjedočiti Krista, govoriti svijetu tko je on, što je bio i što je još uvijek za nas i tako druge činiti njegovim učenicima. Sa svim time počevši najprije od svoje kuće... Pripovijesti o prvim obraćenjima završavaju riječima: *I povjerova on i sav njegov dom*.“²⁴ Papa Franjo opisao je taj poziv na svojstven način: „Biti učenikom znači biti trajno spreman i raspoloživ nositi drugima Isusovu ljubav, i to se može dogoditi neočekivano i na spontan način na svim mjestima, na putovima, na trgovima, na radnome mjestu, na ulici.“²⁵

²² Isto, 63.

²³ *Ponovno krenuti od Krista*, Instrukcija Kongregacije ustanova posvećenoga života i družbi apostolskoga života, Zagreb, #

²⁴ Raniero CANTALAMESSA, *Učenici Isusa iz Nazareta*, Riječ i život, propovijedi, godina B, Makarska 1984, 109.

²⁵ PAPA FRANJO, *Evangelii gaudium, Radost Evanđelja*, Zagreb 2013, br. 127.

Hoće li se povećati u nekoj budućoj anketi s novim naraštajem kršćana broj od 2,7% onih koji svoje kršćansko uvjerenje temelje na osobi Isusa Krista, ovisi o tome koliko će se umnožiti broj zainteresiranih i upornih učenika, odnosno koliko ćemo mi sami biti znatiželjni i dobri učenici ili makar solidarni prosjaci koji će drugim prosjacima otkriti gdje će naći kruh, kako je na slikovit način opisao kršćansko prenošenje Radosne vijesti jedan pisac.²⁶

²⁶ Randy KLIĞORE, *Gdje si bio dosad*, Kruh naš svagdanji, 24. siječnja, Zagreb 2014.